

Інноваційні напрями менеджменту підприємств

УДК 631: 330.341.1

МАЗНЄВ Г.Є., професор, Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Мазнєв Г.Є. Управління інноваційним розвитком аграрних підприємств.

В статті проаналізовано стан інноваційної активності підприємств агросектору, а також результат впровадження інновацій в сільськогосподарському виробництві. Встановлено, що в більшості агроформувань інноваційна система підприємства взагалі відсутня, не сформована система управління інноваційним розвитком підприємства, інновації носять стихійний випадковий характер. Причому, форма управління інноваційною діяльністю має «реактивний» характер, тобто все вирішується в оперативному порядку як реакція на виникнення певних подій.

Великі підприємства в сільському господарстві, особливо ті, що мають десятки і сотні тисяч гектарів землі в обробітку, насамперед агрохолдинги, мають змогу генерувати та впроваджувати як власні так і запозичені інновації, формувати ефективну систему управління інноваційним розвитком як окремого виду управлінської діяльності.

Обґрунтовано, що система управління інноваційним розвитком повинна будуватися на засадах інноваційних цільових програм, а основним інструментом реалізації цільових програм має бути комбінація процесного і проектного підходів до управління інноваційним розвитком підприємства.

Визначені об'єкти та суб'єкти управління інноваційним розвитком, основні елементи механізму управління.

Запропоновано використання принципів номенеджменту в системі управління інноваційним розвитком аграрних підприємств.

Ключові слова: інноваційна діяльність, інноваційна система, розвиток, аграрні підприємства, номенеджмент.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Реалізація інноваційного розвитку дозволяє як окремим підприємствам так і країнам в цілому домогтися значної переваги на ринку та посилити свої конкурентні позиції. Саме інноваційний шлях розвитку підприємств в сучасних умовах може забезпечити стабільне економічне зростання. Це повністю відповідає галузі сільського господарства, яка останнім часом перетворилася у пріоритетну доходуутворюючу галузь національного господарства і всупереч фінансовим кризам впевнено демонструє зростаючу динаміку фінансових результатів. При катастрофічних збитках в цілому по економіці України у 2014 і 2015 роках [15], відповідно, більше ніж 520 млрд. і 340 млрд. гривень, тільки єдина галузь сільського господарства забезпечила прибуток 21 млрд. і 103 млрд. гривень, а рівень рентабельності у сільському господарстві у 2015 році сягнув

понад 40%. До речі, підприємства усієї промисловості України за ці роки мали 166 млрд. і 179 млрд. гривень збитку [15]. Фахівці вважають, що такі результати діяльності підприємств агросфери певним чином забезпечені впровадженням інновацій і використанням новітніх технологій. Безумовно, в цій ситуації увага керівництва держави має бути сконцентрована саме на розвитку сільського господарства. Проте, переводу аграрного сектору на інноваційний шлях розвитку в нашій країні приділяється недостатньо уваги. Особливо це стосується безпосередньо сільських товаровиробників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інноваційний розвиток сільського господарства в цілому і інноваційний розвиток підприємств аграрного сектору досліджують відомі українські вчені такі як: Гудзь О.Є. [6], Готра В.В. [5], Курило Л.І. [18],

Лобас М.Г. [10], Лупенко Ю.А. [7, 11], Малік М.Й. [7], Россоха В.В. [10], Саблук П.Т. [18], Шпикуляк О.Г. [7, 18] та багато інших.

Проте питання управління інноваційним розвитком підприємств агросфери потребують подальших досліджень.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розробка напрямів ефективного управління інноваційним розвитком аграрних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах розгортання нової промислової революції розвинені країни активно використовують інновації в конкурентній боротьбі для досягнення лідируючих позицій. Україна ж тільки декларує важливість інновацій для подальшого розвитку, але увага в нашій державі приділяється, насамперед, тим галузям, які відносяться до нижчих технологічних укладів і не потребують високого рівня інноваційної активності, тому що експортують свою продукцію в основному у вигляді сировини та напівфабрикатів. Це обумовлює низьку конкурентоздатність продукції і економіки в цілому. Фахівці констатують, що в Україні відбувається деградація структури товарної продукції експорту, тобто збільшення продажу сировини і зменшення експорту

товарів із значною доданою вартістю, а саме, високотехнологічного обладнання та новітніх технологій.

Тому не є випадковим те, що у рейтингу глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму за 2015 рік Україна знаходиться на 79 місці між Гватемалою і Таджикистаном, а за показником «ефективності ринку товарів та послуг» займає 106 місце після Хорватії і перед Бутаном, за показником «якість інституцій» - на 130 місці між Мадагаскаром і Парагваєм, за «інноваціями» - обігнала Кот Д'Вуар, але не досягла Гондураса [24; 25].

Таке становище є слідством негативного ставлення держави до науки, яка генерує наукові знання, що трансформуються в інновації. Так, за роки незалежності показник наукоємності валового внутрішнього продукту зазнав катастрофічного падіння - з рівня 1,8% у 1991 році до 0,66 у 2014 році. Цей показник у 3 рази менший ніж в середньому в країнах ЄС-28 і у 5 разів - ніж у Франції і Швеції. Внаслідок хронічного недофінансування науки кількість працівників наукових організацій постійно знижується. Так, тільки за останні десять років скорочення науковців в Україні склало понад третину (табл. 1).

Таблиця 1

Кількість працівників наукових організацій України, тис. осіб

Категорії працівників	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2015 у % до 2005р
Працівники основної діяльності	170,6	141,1	134,7	129,9	123,2	109,6	101,6	59,6
У тому числі фахівці, зайняті науковою та науково-технічною роботою	105,5	89,6	85,0	82,0	77,9	69,4	63,9	60,6
Допоміжний персонал	32,0	26,0	24,8	23,9	22,6	20,1	19,1	59,7
Кількість виконавців наукових та науково-технічних робіт в розрахунку на 1000 осіб зайнятого населення	6,7	6,0	5,7	5,5	5,2	5,0	5,0	74,6

Джерело: [16]

Особливе занепокоєння викликає той факт, що за здатністю країни втримувати таланти, тобто науково-педагогічних працівників і кваліфікованих спеціалістів, наша країна посідає 140-е місце серед 148 країн світу. Таким чином, Україна,

витрачаючи величезні кошти на підготовку наукових кадрів та молодих спеціалістів за найпрестижнішими напрямами, не створює належних умов для їх роботи на батьківщині і, тим самим, інвестує зарубіжні фірми. Не здатна, на жаль, наша країна і залучати

талановитих вчених і спеціалістів із-за кордону, посідаючи за відповідним показником також одне із останніх місць у світі – 136. Таке становище обумовлює погіршення науково-дослідної роботи і якості надання освітніх послуг, що в свою чергу є причиною наростаючого відставання України від західних країн.

Проте існує думка, що «поки Україною до кінця не упущено момент інноваційного прориву і заняття гідного місця серед світових технологічних держав» [21, с. 195]. У зв'язку з цим Україні необхідно, не втрачаючи часу, переходити на інноваційно-інвестиційну модель розвитку. І починати треба, насамперед, з сільського господарства. Бо, як неодноразово наголошував академік П.Т. Саблук, сільське господарство може стати своєрідним локомотивом, здатним

витагти усі ланки національного господарства на траєкторію економічного зростання [12]. Аграрний сектор України – це єдина у вітчизняному народногосподарському комплексі галузь, яка демонструє високі фінансові результати. Рентабельність виробництва продукції сільського господарства значно вища середніх показників по економіці країни і у 2015 році складала 43% (рис. 1). Валова продукція сільського господарства у фактичних цінах зросла з 189 млрд. грн. у 2010 році до 544 млрд. грн. у 2015 році, тобто у 2,9. Також у 2,8 рази зросла валова додана вартість у сільському господарстві. А питома вага її в загальному підсумку економічної діяльності у 2015 році склала 14% проти 8,4% у 2010 році.

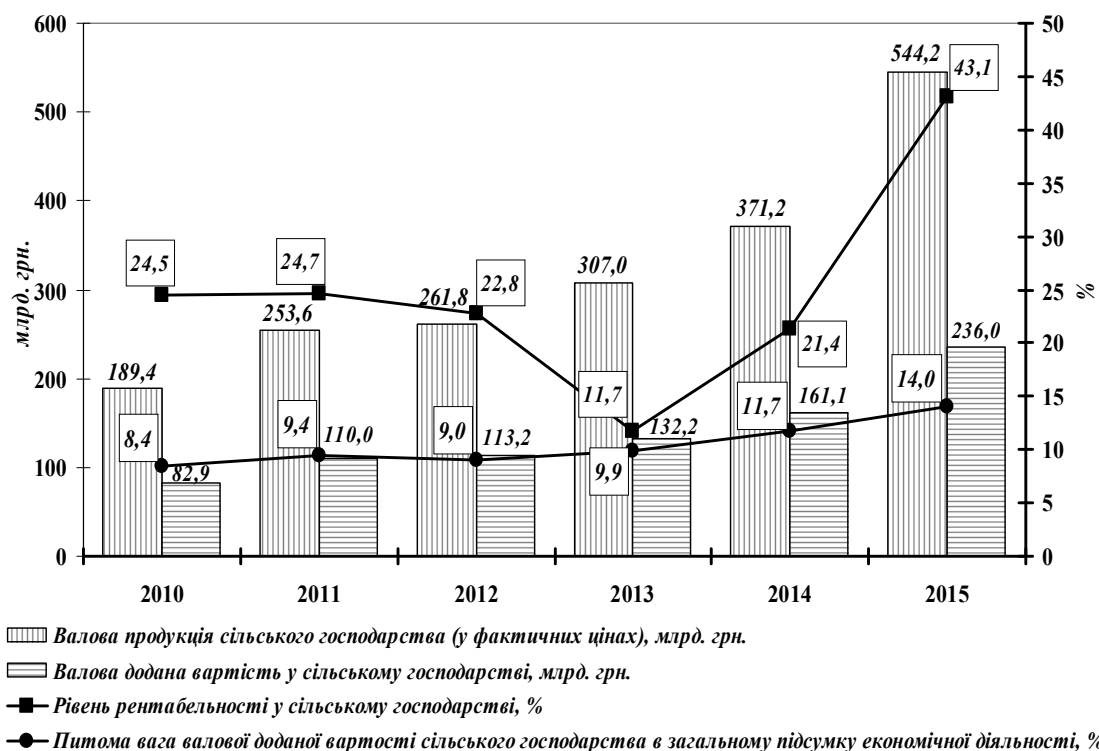


Рис. 1. Результати виробничої діяльності в сільському господарстві України у 2010-2015 роках

Джерело: складено за даними [19]

Прибуток отриманий у сільськогосподарському виробництві, в останні роки має усталену зростаючу динаміку на протилежність промисловості і економіці в цілому (табл. 2). Два останні роки жодна галузь в Україні, крім сільського

господарства, не була прибутковою, а величина збитків склала величезні суми – 523,6 млрд. грн. у 2014 році і 340,1 млрд. грн. у 2015 році. У сільському господарстві навпаки – прибуток за ці роки склав 21,7 млрд. грн. і 103 млрд. грн.

Фінансові результати суб'єктів господарювання України у 2010-2015 роках, млрд. грн.

Види економічної діяльності	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Сільське господарство	17,3	25,6	27,0	15,1	21,7	103,5
Промисловість	31,2	58,7	21,3	13,7	-166,4	-179,1
Усього по економіці України	58,3	122,2	101,9	29,3	-523,6	-340,1

Джерело: [19]

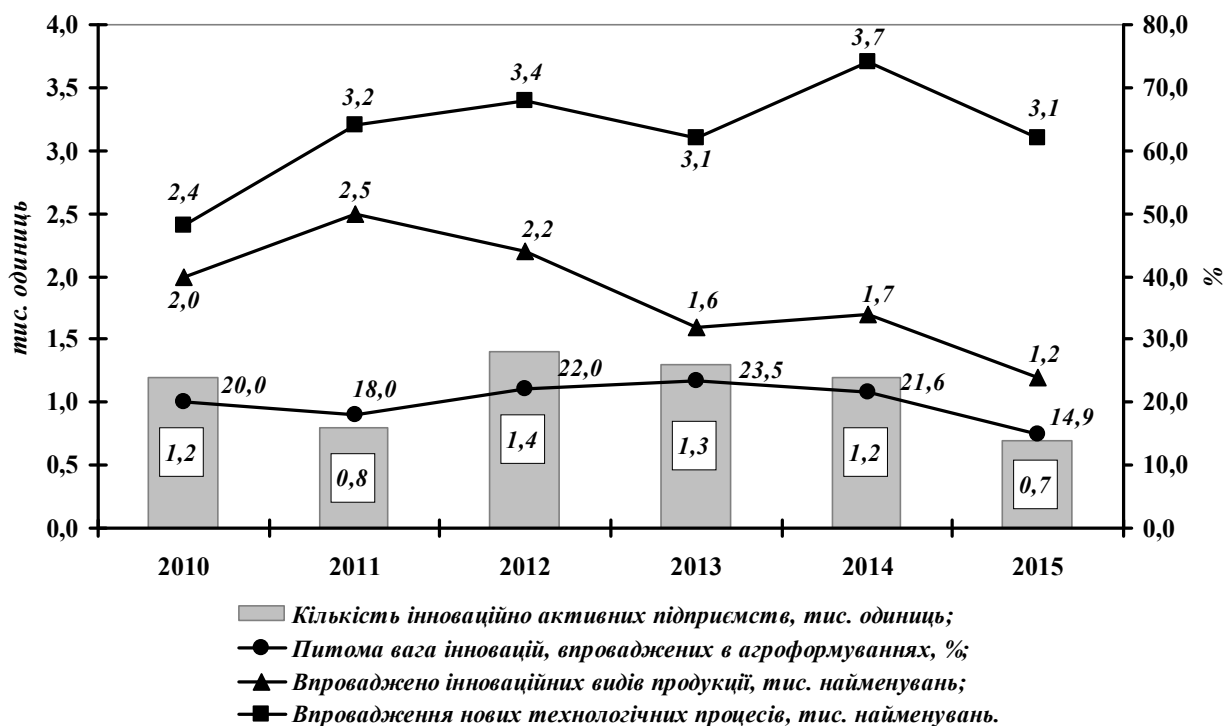


Рис. 2. Кількість інноваційно активних підприємств, найменувань інноваційних технологічних процесів і нових видів продукції, впроваджених в агроформуваннях України

Джерело: складено за даними [16]

Рис. 2 характеризує інноваційну активність підприємств аграрного сектору економіки України за останні п'ять років. За цей період кількість інноваційно активних підприємств суттєво скоротилась. Так, якщо у 2010 році в країні було 1,2 тис. інноваційно активних агропідприємств, то у 2015 році їх залишилося всього 700 одиниць. Зменшилась також питома вага впроваджених інновацій з 20 % до 14,9 %. При збільшенні впроваджених нових технологічних процесів з 2,4 тис. до 3,1 тис. найменувань, кількість впроваджених інноваційних видів продукції скоротилась з 2,0 тис. до 1,2 тис.

найменувань, що свідчить про неспроможність агроформувань здійснювати ефективну інноваційну діяльність. Однією з причин цього є хронічна нестача коштів. Так, фінансування інноваційної діяльності, як і взагалі діяльності в цілому на переважній більшості сільськогосподарських підприємств здійснюється за рахунок власних коштів [7; 13; 18]. Обсяги наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами у порівнянні з загальними витратами на інноваційну діяльність ілюструє рис. 3.



Рис. 3. Обсяг наукових та науково-технічних робіт, виконаних власними силами агропідприємств та загальний обсяг витрат на інноваційну діяльність

Джерело: складено за даними [16]

Слід підкреслити, що лівову частку витрат агропідприємства України спрямовують на придбання закордонних машин, добрив та отрутохімікатів, а на дослідження та розробки витрачають зовсім мізерні суми.

Світовий досвід свідчить про те, що ефективна інноваційна діяльність підприємств неможлива без суттєвої державної підтримки. Проведений аналіз вказує на неспроможність державного менеджменту нашої країни забезпечити інноваційний розвиток суб'єктів господарювання. Тому Україна опустилася до аутсайдерів світового розвитку, до країн з дешевою некваліфікованою робочою силою, здатних на виробництво тільки сировини та напівфабрикатів.

Нова четверта промислова революція або «Індустрія - 4.0», концепція якої запропонована німецькими вченими, бізнесменами та політиками у 2011 році і яка розрахована на період 2011-2050 рр., підтримана американськими урядовими та бізнесовими структурами і розповсюджується вибуховими темпами, захоплюючи весь світ [25]. Як зазначають засновники Всесвітнього економічного форуму, подібного масштабу і складності

змін людству ще ніколи не доводилося відчувати. Заснована «Індустрія - 4.0» на широкому використанні кіберфізичних систем у виробничих процесах. Рушійною силою стають інтегровані інтелектуальні процеси та продукти, що генерують так звані великі дані.

Відбувається інтеграція підключених до Інтернету машин, предметів побуту від автомобілів до тостерів. Створюються мережі машин, складальні лінії, які будуть не тільки виробляти товари з меншою кількістю помилок, а й самостійно змінювати виробничі шаблони. Відомий американський вчений Дж. Ріфкін вважає, що на зміну традиційним ієрархічним структурам придуть нові структури горизонтальної взаємодії "коли сотні мільйонів людей будуть генерувати власну зелену енергію вдома, в офісах і на фабриках і ділитися нею один із одним в «енергетичному Інтернеті» [17].

Основними пріоритетами до 2020 р. будуть, насамперед, інтелектуальні системи управління виробництвом і робототехніка, системи створення і вирощування матеріальних об'єктів і 3Д-друк, нанотехнології в медицині і фармації, нові аграрні технології тощо.

Інноваційний розвиток підприємства на сучасному етапі має бути заснованим на використанні інтелектуальних ресурсів, що включають інтелектуальний капітал, інтелектуальну працю та інтелектуальні продукти. Тільки оптимальне поєднання векторів інноваційного розвитку зі складовими інноваційного потенціалу та інтелектуального капіталу зможе забезпечити успішний розвиток підприємства. Інноваційний розвиток підприємства визначається його здатністю створювати нові компетенції [3;20], на основі розробки і трансформації яких визначаються напрями зусиль щодо створення інноваційних технологій, продуктів, послуг і процесів, тобто здійснюється управління інноваційним розвитком підприємства.

Динамічною моделлю інноваційної діяльності підприємства є його інноваційна система. Для ефективного розвитку кожного конкретного підприємства має бути розроблена інноваційна система, що поєднує сукупність елементів інноваційної діяльності з урахуванням їх мікро- і макрооточення, відображає характер і напрямки їх взаємовідносин у процесі досягнення поставлених цілей [1, 21].

Як відмічають дослідники [1; 21], на переважній більшості вітчизняних промислових підприємств інноваційна система взагалі відсутня, не розроблена система управління інноваційною діяльністю та, більш того, далеко не всі підприємства мають стратегію і систему управління інноваційним розвитком як окремого виду управлінської діяльності. Не позбавлені вказаних недоліків і аграрні підприємства. Як показує аналіз, на абсолютній більшості з них інновації носять випадковий стихійний характер, а управління інноваційною діяльністю здійснює або керівник підприємства, або фахівці структурних підрозділів. Причому форма управління, як правило, основана не на аналізі і прогнозах, а носить «реактивний» характер, тобто все вирішується в оперативному порядку як реакція на виникнення певних подій.

Система управління інноваційною діяльністю підприємства – це апарат зв'язків

управлінських процесів, спрямованих на регулювання взаємовідносин підприємства з усіма суб'єктами взаємодії в ході інноваційного процесу [1].

Управління інноваційним розвитком підприємства є окремим видом управлінської діяльності.

Великі підприємства в сільському господарстві, особливо ті, що мають десятки і сотні тисяч гектарів землі в обробітку, насамперед агрохолдинги, мають змогу генерувати та впроваджувати як власні так і запозичені інновації, формувати ефективну систему управління інноваційним розвитком як окремого виду управлінської діяльності.

Обґрунтовано, що система управління інноваційним розвитком повинна будуватися на засадах інноваційних цільових програм, а основним інструментом реалізації цільових програм має бути комбінація процесного і проектного підходів до управління інноваційним розвитком підприємства.

Визначені об'єкти та суб'єкти управління інноваційним розвитком, основні елементи механізму управління.

Об'єкт управління інноваційним розвитком - це інновації, інноваційний процес, економічні відносини, що виникають між суб'єктами інноваційної діяльності й учасниками ринку інновацій.

Суб'єкти управління інноваційним розвитком – керівництво підприємства, інноваційні менеджери, що здійснюють управлінський вплив на об'єкт управління через механізм управління, який представляє собою підходи до управління та відповідні форми їх реалізації.

Низька динаміка підвищення інноваційної активності підприємств аграрного сектору обумовлена не тільки недостатністю фінансових ресурсів, але й недосконалістю системи управління інноваційною діяльністю.

На нашу думку, корисним буде застосування підходів номенеджменту до управління інноваційним розвитком аграрних підприємств.

Останнім часом провідні вчені все більше уваги приділяють формуванню нового типу економіки – нооекономіки, яка

представляє собою високоефективну та високоінтелектуальну економіку, що враховує не тільки безмежні потреби людей, але й обмежені можливості природи і навколишнього середовища [9]. Відповідно до нооекономічних умов формується новий напрям управління – нооменеджмент.

Нооменеджмент – це розумний менеджмент, система управління, що побудована на принципах Розуму, Гуманності та Віри [9]. Він є системним менеджментом, є синтезом результатів аналізу; він передбачає нове ставлення до людей, техніки та інновацій, а особливо до знань.

Нооменеджмент здатний гармонійно поєднувати нові технології, забезпечувати організаційно-економічні процеси не тільки в системі, але й в інноваційному середовищі. Слід підкреслити системний характер нооменеджменту. В той час, як менеджмент носить переважно фрагментарний характер, тобто концентрує увагу на окремих сферах: виробництві, фінансах, персоналі і т.п., нооменеджмент приділяє увагу усім сферам управління одночасно.

Висновки. Проаналізовано стан інноваційної активності підприємств агросектору, а також результат впровадження інновацій в сільськогосподарському виробництві. Встановлено, що в більшості агроформувань інноваційна система підприємства, взагалі

відсутня, не сформована система управління інноваційним розвитком підприємства, інновації носять стихійний випадковий характер. Причому, форма управління інноваційною діяльністю має «реактивний» характер, тобто все вирішується в оперативному порядку як реакція на виникнення певних подій.

Великі підприємства в сільському господарстві, особливо ті, що мають десятки і сотні тисяч гектарів землі в обробітку, насамперед агрохолдинги, мають змогу генерувати та впроваджувати як власні так і запозичені інновації, формувати ефективну систему управління інноваційним розвитком як окремого виду управлінської діяльності.

Обґрунтовано, що система управління інноваційним розвитком повинна будуватися на засадах інноваційних цільових програм, а основним інструментом реалізації цільових програм має бути комбінація процесного і проектного підходів до управління інноваційним розвитком підприємства.

Визначені об'єкти та суб'єкти управління інноваційним розвитком, основні елементи механізму управління.

Запропоновано використання принципів нооменеджменту в системі управління інноваційним розвитком аграрних підприємств.

Література.

1. *Бондаренко С.А.* Концептуальні засади інноваційного розвитку в системі управління підприємством / *С.А. Бондаренко* // Проблеми економіки. – 2016. – № 2. – С. 90-101.
2. *Бояринова К.О.* Інноваційний розвиток підприємств машинобудування на засадах нооуправління / *К.О. Бояринова* // Проблеми економіки. – 2014. – № 2. – С. 230-235.
3. *Бояцис Р.* Компетентный менеджер. Модель эффективной работы / *Р. Бояцис*; [пер. с англ.]. – М. : НИРРО, 2008. – 352 с.
4. *Букович У.* Управление знаниями : руководство к действию / *У. Букович, Р. Уильямс*; [пер. с англ.]. – М. : ИНФРА – М, 2002. – 215 с.
5. *Готра В.В.* Сучасний стан та проблеми інноваційного розвитку аграрного сектору України / *В.В. Готра* // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 6. – С. 89-74.
6. *Гудзь О.Є.* Роль інновацій щодо забезпечення конкурентоспроможності та ефективності підприємства / *О.Є. Гудзь* // Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. – 2015. – Вип. 161. – С. 3-11.
7. Інноваційне забезпечення розвитку сільського господарства України: проблеми та перспективи: [монографія] / *Ю.О. Луценко, М.Й. Малік, О.Г. Шпикуляк* та ін. – К. : ННЦ ІАЕ, 2014. – 516 с.
8. *Каліта П.* Україна і четверта промислова революція: загрози та можливості/ *П. Каліта* // Дзеркало тижня. – 2016. – № 43-44. – С. 6.
9. *Коростелев В.* Неумолимый императив нооменеджмента / *В. Коростелев* // Устойчивое развитие. – 2012. – Вып. 3. – С. 69-76.

10. *Лобас М.Г.* Управління інноваційно-технологічним розвитком агросфери: [монографія] / *М.Г. Лобас, В.В. Россоха, Д.О. Соколов*; за ред. *М.Г. Лобаса*. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2016. – 416 с.
11. *Луценко Ю.О.* Пріоритетні напрями інноваційної діяльності в аграрній сфері України / *Ю.О. Луценко* // Економіка АПК. – 2014. – № 12. – С. 5-11.
12. *Мазнев Г.Є.* Інноваційна діяльність як фактор підвищення ефективності агровиробництва / *Г.Є. Мазнев* // Актуальні проблеми інноваційної економіки. – 2016. – № 2. – С. 36-47.
13. *Малій О.Г.* Фінансово-кредитні відносини в АПК: [монографія] / *О.Г. Малій*. – Харків : ХНТУСГ, 2008. – 210 с.
14. *Матюшенко І.Ю.* Передові виробничі технології – ключ до якісної трансформації і зростання високотехнологічного експорту України до 2030 року / *І.Ю. Матюшенко, Д.М. Костенко* // БізнесІнформ. – 2016. – № 3. – С. 32-43.
15. *Матюшенко І.Ю.* Технологічна конкурентоспроможність України в умовах нової промислової революції і розвитку конвергентних технологій / *І.Ю. Матюшенко* // Проблеми економіки. – 2016. – № 1. – С. 108-120.
16. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2015 році: стат. зб. – К. : Держстат України, 2016. – С. 154-155.
17. *Рифкин Дж.* Третья промышленная революция: как горизонтальные взаимодействия меняют энергетику, экономику и мир в целом / *Джемери Рифкин*; [пер. с англ.]. – М. : Альпина нон – фикш, 2014. – 410 с.
18. *Саблук П.Т.* Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект : [монографія] / *П.Т. Саблук, О.Г. Штикуляк, Л.І. Курило* та ін. – К. : ННЦ ІАЕ, 2010. – 706 с.
19. Сільське господарство України: стат. зб. – К. : Держстат України, 2016. – С. 72.
20. *Уиддет С.* Руководство по компетенциям / *С. Уиддет, С. Холлифорд*; [пер. с англ.]. – М. : ГИППО, 2008. – 228 с.
21. *Федулова Л.І.* Концептуальні засади формування інноваційної системи підприємств / *Л.І. Федулова* // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 10. – С. 195-205.
22. *Чечурина М.Н.* Теоретические подходы к исследованию управления инновационным развитием сложных экономических систем / *М.Н. Чечурина* // Вестник МГТУ. – 2011. – Т. 14, № 1. – С. 12-16.
23. *Шапошникова С.В.* Управление различными типами инновационных систем / *С.В. Шапошникова* // Инновационные технологии управления. ИнВестРегион. – 2008. – № 4. – С. 27-31.
24. The Global information Technology Report // World Economic Forum, 2016. URL : www.Weforum.org/girt.
25. The next production revolution // OECD. 2015. 24 p. URL : <https://www.evm.dk/.../15-05-18-the-next-production-revolution>.

References.

1. *Bondarenko S.A.* (2016). Konceptualni zasady innovatsiinogo rozvytku v systemi upravlinnya pidpriemstvom [Conceptual foundations of innovative development of the enterprise management system]. *Problemy ekonomiky – Problems of Economics*, No 2, pp. 90-101 [in Ukrainian].
2. *Boyarinova K.O.* (2014). Innovatsiinyi rozvytok pidpriemstv mashynobuduvannya na zasadah nooupravlinnya [Innovative development of engineering enterprises on the basis of noomanagement]. *Problemy ekonomiky – Problems of Economics*, No 2, pp. 230-235 [in Ukrainian].
3. *Boyatsis R.* (2008). *Kompetentniy manager. Model effektivnoy raboty* [A competent Manager. Model effective working]. Moscow: HIPPO, p. 352 [in Russian].
4. *Bukovych U.* (2002). *Upravlenie znaniyami: rukovodstvo k deystviyu* [Knowledge management : a guide to action]. Moscow: INFRA, p. 215 [in Russian].
5. *Hotra V.V.* (2014). Suchasnyi stan ta problemy innovatsiinoho rozvytku ahrarynoho sektoru Ukrainy [Current state and problems of innovative development of agrarian sector of Ukraine]. *Aktualni problem ekonomiky – Actual problems of Economics*, No 6, pp. 89-74 [in Ukrainian].
6. *Hudz O.Ye.* (2015). Rol innovatsii shchodo zabezpechennia konkurentospromozhnosti ta efektyvnosti pidpriemstva [The role of innovation in ensuring competitiveness and efficiency of the enterprise]. *Visnyk HNTUSG. Ekonomichni nauky – Bulletin of HNTUSG. Economic science*, Issue 161, pp. 3-11 [in Ukrainian].

7. **Lupenko Yu.O., Malik M.Y., and Shpykulyak O.H.** (2014). *Innovatsiine zabezpechennia rozvytku silskoho hospodarstva Ukrainy: problemy ta perspektyvy* [Innovative development of agriculture in Ukraine: problems and prospects]. Kyiv: NNC IAE, p. 516 [in Ukrainian].
8. **Kalita P.** (2016). *Ukraina i chetverta promyslova revoliutsiia: zahrozy ta mozhlyvosti* [Ukraine and the fourth industrial revolution: threats and opportunities]. *Dzerkalo tyzhnya – The mirror of the week*, No 43-44, p. 6 [in Ukrainian].
9. **Korostelev V.** (2012). *Neumolymyi imperativ noomenedzhmenta* [The inexorable imperative of noomanagment]. *Ustojchivoe razvitie – Sustainable development*, Issue 3, pp. 69-76 [in Russian].
10. **Lobas M.H.** (2014). *Upravlinnya innovatsiyno-tehnolohichnym rozvytkom ahrosfery* [Management of innovative-technological development of Agrosphere]. Kyiv: NNTs «IAE», p. 416 [in Ukrainian].
11. **Lupenko Yu.O.** (2014). *Priorytetni napryamy innovatsiynoyi diyal'nosti v ahraryniy sferi Ukrayiny* [Priority directions of innovation activity in the agrarian sphere of Ukraine]. *Ekonomika APK – Economy AIC*, No 12, pp. 5-11 [in Ukrainian].
12. **Maznev G.E.** (2016). *Innovatsiyna diyal'nist' yak faktor pidvyshchennya efektyvnosti ahrovyrobnystva* [Innovative activity as factor of increase of efficiency of agricultural production]. *Aktualni problemi innovatsiynoyi ekonomiki – Actual problems of innovative economy*, No 2, pp. 36-47 [in Ukrainian].
13. **Maliy O.H.** (2008). *Finansovo-kredytni vidnosyny v APK* [Financial and credit relations in agriculture]. Kharkiv: KhNTUSH, p. 210 [in Ukrainian].
14. **Matyushenko I.Yu.** (2016). *Peredovi vyrobnychi tekhnolohiyi – klyuch do yakisnoyi transformatsiyi i zrostantnya vysokotekhnolohichnoho eksportu Ukrayiny do 2030 roku* [Advanced manufacturing technology the key to quality transformation and high growth of export of Ukraine to 2030]. No 3, pp. 32-43 [in Ukrainian].
15. **Matyushenko I.Yu.** (2016). *Tekhnolohichna konkurentospromozhnist' Ukrayiny v umovakh novoyi promyslovoyi revolyutsiyi i rozvytku konverhentnykh tekhnolohiy* [Technological competitiveness of Ukraine in the conditions of the new industrial revolution and the development of convergent technologies]. *Problemy ekonomiky – Problems of Economics*, No 1, pp. 108-120 [in Ukrainian].
16. **Naukova ta innovatsiyna diyal'nist' v Ukrayini u 2015 rotsi: stat. zb.** (2016). [Scientific and innovative activity in Ukraine in 2015]. Kyiv: Derzhstat Ukrayiny, pp. 154-155 [in Ukrainian].
17. **Ryfkyn Dzh.** (2014). *Tretiya promyshlennaya revolyutsiyya: kak horyzontalnye vzaymodeystviya menyayut enerhetyku, ekonomiku i mir v tselom* [The third industrial revolution: how horizontal interaction change energy, the economy and the world at large]. Moscow : Alpya non – fyksh, p. 410 [in Russian].
18. **Sabluk P.T.** (2010). *Innovatsiyna diyalnist' v ahraryniy sferi: instytutsional'nyy aspekt* [Innovation in the agricultural sector: institutional aspect]. Kyiv: NNTs IAE, p. 706 [in Ukrainian].
19. **Sil'ske hospodarstvo Ukrayiny: stat. zb.** (2016). [Agriculture of Ukraine: statistical compendium]. Kyiv: Derzhstat Ukrayiny, p. 72 [in Ukrainian].
20. **Uyddet S.** (2008). *Rukovodstvo po kompetentsiyam* [Leadership competency]. Moscow: HYPPO, p. 228 [in Russian].
21. **Fedulova L.I.** (2014). *Kontseptualni zasady formuvannya innovatsiynoyi systemy pidpryyemstv* [Conceptual bases of formation of innovative system companies]. *Aktualni problem ekonomiky – Actual problems of Economics*, No 10, pp. 195-205 [in Ukrainian].
22. **Chechuryna M.N.** (2011). *Teoretycheskye podkhody k issledovaniyu upravleniya innovatsyonnym razvitiem slozhnykh ekonomicheskikh sistem* [Theoretical approaches to the study of management of innovative development of complex economic systems]. *Vestnyk MHT – Bulletin MSTU*, Vol. 14, No 1, pp. 12-16 [in Russian].
23. **Shaposhnykova S.V.** (2008). *Upravlenye razlichnymi tipami innovatsyonnykh sistem* [The manage by different types of innovation systems]. *Innovatsionnye tehnologii upravleniya. InVestRegion – Innovative management technologies. Investregion*, No 4, pp. 27-31 [in Russian].
24. **The Global information Technology Report** (2016). World Economic Forum. Retrieved from www.Weforum.org/girt [in English].
25. **The next production revolution // DECD** (2015). Retrieved from <https://www.evm.dk/.../15-05-18-the-next-productionrevolution>. [in English].

Аннотація.

Мазнев Г.Е. Управление инновационным развитием аграрных предприятий.

В статье проанализированы состояние инновационной активности предприятий агросектора, а также результат внедрения инноваций в сельскохозяйственном производстве. Установлено, что в большинстве агроформирований инновационная система предприятия вообще отсутствует, не сформирована система управления инновационным развитием предприятия, инновации носят стихийный случайный характер. Причем, форма управления инновационной деятельностью имеет «реактивный» характер, то есть все решается в оперативном порядке как реакция на возникновение определенных событий.

Крупные предприятия в сельском хозяйстве, особенно те, которые имеют десятки и сотни тысяч гектаров земли в обработке, прежде всего агрохолдинги, могут генерировать и внедрять как собственные так и заимствованные инновации, формировать эффективную систему управления инновационным развитием как отдельного вида управленческой деятельности.

Обосновано, что система управления инновационным развитием должна строиться на основе инновационных целевых программ, а основным инструментом реализации целевых программ должно быть сочетание процессного и проектного подходов к управлению инновационным развитием предприятия.

Определены объекты и субъекты управления инновационным развитием, основные элементы механизма управления.

Предложено использование принципов нооменеджмента в системе управления инновационным развитием аграрных предприятий.

Ключевые слова: инновационная деятельность, инновационная система, развитие, аграрные предприятия, нооменеджмент.

Abstract.

Maznev G.E. Management of innovative development of agricultural enterprises.

The article analyzes the innovative activity of enterprises of the agricultural sector, and the result of the introduction of innovations in agricultural production. It is established that in most agricultural enterprises the innovative system of the enterprise is absent, not established a system of management of innovative development of enterprise, innovations are unregulated and random. Moreover, the form of innovation management is "reactive" in nature, that is everything

is solved in an expeditious manner as a reaction to the occurrence of certain events.

Large enterprises in agriculture, especially those who have tens and hundreds of thousands of hectares of land in treatment, especially agricultural holdings, unable to generate and implement both their own and borrowed innovation, to forming an effective system of management of innovative development.

It is proved that the system of management of innovative development must be based on innovative target programs and the main instrument of realization of target programs should be a combination of process and design approaches to management of innovative development of the enterprise.

Defined by objects and subjects of management of innovative development, the main elements of the control mechanism. The proposed use of the principles of noomanagement in the system of management of innovative development of agricultural enterprises.

Key words: innovation activity, innovation system, development, agricultural enterprises, noomanagement.

Стаття надійшла до редакції 27.03.2017 р.

Бібліографічний опис статті:

Мазнев Г.Е. Управління інноваційним розвитком аграрних підприємств / Г.Е. Мазнев // Актуальні проблеми інноваційної економіки. – 2017. – № 2. – С. 32-41.

Maznev G.E. (2017). Management of innovative development of agricultural enterprises. Actual problems of innovative economy, No 2, pp. 32-41.

